

Rękodzielnicze machlojki jezuitów - wyrok NSA'2000

Streszczenie: Przed wojną istniało stowarzyszenie Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Była to organizacja o charakterze katolickim, ale świecka. Została ona zlikwidowana przez władze państwowe w 1950 r., a jej nieruchomości (Kraków, ul. Skarbowa 2-4) przekazana na rzecz Okręgowej Rady Związków Zawodowych w Krakowie. Po upadku komunizmu ojcowie jezuiti postanowili przejąć te nieruchomości. W roku 1989 powołują Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej p.w. świętego Stanisława Kostki. Choć organizacja ta nawiązywała do przedwojennej, była jednak nową organizacją, nie świecką a kościelną (brak dobrowolnego zrzeszania się, demokratycznego trybu wyboru władz i udziału w działalności stowarzyszenia; wykluczono też udział rzemiosła i innych instytucji miasta Krakowa w tej organizacji młodzieżowej, co miało miejsce w okresie międzywojennym). Na podstawie „podszycia się” pod przedwojenną organizację jezuiti uzyskali korzystną dla siebie decyzję MSW z 29 marca 1991 r., na podstawie której przejęli znacznej wartości mienie społeczne. Żyjący jeszcze byli członkowie przedwojennego stowarzyszenia połapali się w tym co się stało i podjęli kroki prawne w kierunku odwrócenia tego stanu rzeczy. Poniżej także dwie glosy do wyroku i uzasadnienia. Jedna zasadniczo aprobująca (A. Gill), druga zaś zupełnie krytyczna (B. Rakoczy). Druga glosa stanowi przykład nadmiernych roszczeń kościelnej jursypudencji odnośnie stosowania prawa kanonicznego na forum państwowym. [MA]

*

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 lipca 2000 r. (II SA 1128/99):

Naczelny Sąd Administracyjny po rozpoznaniu sprawy ze skarg Romana A., Jerzego W. i Romana Z. na decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 kwietnia 1999 r. w przedmiocie umorzenia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji b. Ministra Spraw Wewnętrznych stwierdzającej nieważność decyzji o rozwiązaniu i likwidacji stowarzyszenia oraz przekazaniu jego majątku — 1) uchylił zaskarżoną decyzję oraz utrzymaną przez nią w mocy decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 marca 1998 r.; 2) zasądził od Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz Romana A. i Jerzego W. po 10 zł tytułem zwrotu uiszczanego wpisu sądowego.

Uzasadnienie

Z akt sprawy wynika, że ostateczną decyzją byłego Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z 21 kwietnia 1950 r. orzeczono na podstawie art. 16 (w związku z art. 24) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach, rozwiązanie stowarzyszenia pod nazwą „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie”. Decyzja stwierdzała, że „działalność stowarzyszenia pn.: Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie wykracza przeciwko obowiązującemu prawu, ustanowionemu dla stowarzyszenia zakresowi i sposobom działania oraz zagraża bezpieczeństwu publicznemu”. Na poparcie powyższych twierdzeń nie przytoczono w decyzji żadnych bliższych danych i dowodów.

Z akt sprawy wynika, że według pisma Dyrektora Archiwum Państwowego w Krakowie z 31 grudnia 1990 r. obecnie "nie ma możliwości wglądu do dokumentów archiwalnych, które mogłyby pozwolić na bliższe zapoznanie się z przebiegiem procesu rozwiązania i likwidacji Związku (...)".

Ostateczna decyzja byłego Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z 21 kwietnia 1950 r. (wydana na gruncie obowiązującego w dniu jej wydania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym) wyznaczyła też na podstawie art. 25 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach określonego imiennie kuratora rozwiązanego stowarzyszenia pn. Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie oraz powierzyła mu sprawy związane z majątkiem stowarzyszenia.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, jako władza rejestracyjna, kolejną decyzją — z 27 maja 1952 r. — na podstawie art. 25 in fine rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r., orzekło (nawiązując do decyzji ostatecznej o

rozwiązaniu) o likwidacji stowarzyszenia pn. Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej z siedzibą w Krakowie. Równocześnie, na podstawie art. 38 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. wyznaczono o określonym imiennie składzie Komisję Likwidacyjną dla Stowarzyszenia.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie jako władza rejestracyjna, na podstawie art. 27 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach, decyzją z 31 października 1952 r. zdecydowało, że „realność” po wskazanym wyżej Stowarzyszeniu, położona w Krakowie przy ulicy Skarbowej 2-4, przechodzi na rzecz Okręgowej Rady Związków Zawodowych w Krakowie.

W aktach sprawy znajduje się poświadczona kserokopia zaświadczenia Kurii Ksiązęco-Metropolitalnej w Krakowie z 1 marca 1946 r. stwierdzająca, że w aktach Kurii znajduje się akt z 30 marca 1936 r. o treści: „L. 2119/36 Kuria Ksiązęco-Metropolitalna w Krakowie zatwierdza statut Związku Młodzieży Rękodzielniczej i Przemysłowej oraz nadaje mu osobowość prawną z wszelkimi prawami i przywilejami, jakie wedle prawa kościelnego tego rodzaju osobom prawnym przysługują”.

Z pism zawartych w aktach sprawy wynika, że stowarzyszenie świeckie pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie” miał powstać 15 listopada 1906 r.

W aktach sprawy mamy kserokopię dekretu Przełożonego Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego z 8 grudnia 1989 r., który z powołaniem na kanon 312 § 2 kpk „eryguje Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieśniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Krakowie”. Dekret podaje, że Związek będzie działał przy domu zakonnym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie ul. Skarbowa 2/4 „bezprawnie zajęty przez władze państwowe 22 kwietnia 1952 r.” Według dekretu „Związek ten, założony przez ks. Mieczysława Kuznowicza SJ, w 1906 r., istniał do roku 1952, kiedy to został zlikwidowany przez ówczesne władze państwowe”, że „cel erygowanego Związku jest ten sam co poprzednio (...)”. (Według Słownika wyrazów obcych PWN erygować znaczy, między innymi, ufundować, założyć utworzyć itp.).

Ze znajdujących się w aktach sprawy korespondencji z 1989 r. Przełożonego Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego do ówczesnego Ministra-Kierownika Urzędu Rady Ministrów wynika, że Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieśniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Krakowie był w 1989 r. „organizacją kościelną, w ramach osobowości prawnej Zakonu Towarzystwa Jezusowego, Prowincji Polski Południowej”. Minister-Szef Urzędu Rady Ministrów rozporządzeniem z 23 kwietnia 1990 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Związkowi Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieśniczej pod wezwaniem świętego Stanisława Kostki z siedzibą w Krakowie (Dz. U. 1990 r. Nr 31 poz. 188) na podstawie art. 10 w związku z art. 34 ust. 3 ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nadał osobowość prawną organizacji kościelnej Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej pod nazwą „Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieśniczej pod wezwaniem świętego Stanisława Kostki” z siedzibą w Krakowie, erygowanej przez Przełożonego Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego.

Organizacja kościelna Kościoła Katolickiego w RP posiadająca osobowość prawną pn. „Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieśniczej — ZMMPiR pw. św. Stanisława Kostki w Krakowie” wystąpiła pismem z 15 listopada 1990 r. na podstawie art. 157 § 2 kpa z żądaniem „stwierdzenia nieważności decyzji Krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Społ.-Polit. z 21 kwietnia 1950 r. o rozwiązaniu naszego Związku, albowiem została ona podjęta z rażącym naruszeniem prawa, a jednocześnie bez podstawy prawnej (...)”. W uzasadnieniu żądania ZMMPiR pw. św. Stanisława Kostki podano, że decyzja z 21 kwietnia 1950 r. „była i jest rażącym naruszeniem prawa” oraz działaniem „na szkodę Narodu, Kościoła i Państwa pod pozorami prawa, a więc zdradą”. Według żądania „(...) bezprawie stanowiło część szerokiej walki z Narodem i Kościołem, a uderzyło celowo w Związek, zaś przez Związek w młode pokolenie Polaków”. W konkluzji stwierdzono, że w „Rzeczypospolitej Polskiej, tj. w państwie prawa, które usilnie budujemy wzorem państw zachodniej Europy, zaskarżona decyzja, podjęta przez komunistycznych zdrajców, jako bezprawna i haniebna ostać się nie powinna, dlatego prosimy o rychłe stwierdzenie jej nieważności z powodu rażącego naruszenia prawa, jak wywiedliśmy (...)”.

W dodatkowym piśmie z 16 marca 1991 r. uzupełniającym żądanie ZMMPiR pw. św. Stanisława Kostki stwierdzenia nieważności decyzji z 21 kwietnia 1950 r. podkreślono, że żądanie „nie jest jednostkowe, lecz złożone przez organizację społeczną, ponadto zaś złożone

zostało w słusznym interesie ogólnospołecznym likwidacji decyzji haniebnych, naruszających prawo". Wskazano też, iż „dla rozpatrzenia, naszego, słusznego żądania nie potrzeba więcej zbierać żadnych dodatkowych dowodów, wobec czego można i należy działać w myśl przepisów art. 12 § 1 oraz § 2 kpa". W końcowej części pisma z 16 marca 1991 r. ZMMPiR pw. św. Stanisława Kostki wyjaśniono, że "sprawa roszczeń majątkowych ZMMPiR toczyć się będzie odrębnym trybem, przed mieszaną Komisją Majątkową Rządu i Episkopatu wg regulacji przewidzianej ustawą o stosunku Państwa do Kościoła (Dz. U. 1989 r. Nr 29 poz. 154)".

Minister Spraw Wewnętrznych decyzją z 29 marca 1991 r. po rozpatrzeniu wniosku Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki w Krakowie z 15 listopada 1990 r. stwierdził nieważność:

1) decyzji Wydziału Społeczno-Politycznego Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z 21 kwietnia 1950 r. w sprawie rozwiązania stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej" w Krakowie;

2) decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie — Wydziału Społeczno-Administracyjnego z 27 maja 1952 r. w sprawie zarządzenia likwidacji stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej" w Krakowie;

3) decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie — Wydziału Społeczno-Administracyjnego z 31 października 1952 r. w sprawie przekazania nieruchomości i ruchomości znajdujących się w Krakowie przy ul. Skarbowej 2-4, stanowiących własność likwidowanego Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie.

Jako podstawę prawną zaskarżonej decyzji podano art. 156 § 1 pkt 2 kpa. W uzasadnieniu prawnym wskazano tylko, że:

a) w treści decyzji z 21 kwietnia 1950 r. na poparcie zarzutów o likwidacji Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie przeciwko obowiązującemu prawu, ustanowionemu dla stowarzyszenia zakresowi i sposobom działania oraz zagrożeniu bezpieczeństwa publicznego, nie przytoczono konkretnych przykładów;

b) z treści wniosku ZMMPiR pw. św. Stanisława Kostki z 15 listopada 1990 r. nie wynika, aby działalność zlikwidowanego stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie" mogła być uznana za bezprawną bądź zagrażającą bezpieczeństwu publicznemu;

c) z pisma Dyrektora Archiwum Państwowego w Krakowie z 31 grudnia 1990 r. wynika, iż „obecnie nie ma możliwości wglądu do dokumentów archiwalnych, które mogłyby pozwolić na bliższe zapoznanie się z przebiegiem procesu rozwiązania i likwidacji Związku i ewentualne zakwestionowanie twierdzenia skarżących";

d) w tej sytuacji "przyjął za prawdziwe zawarte we wniosku stwierdzenie, że jedynym powodem rozwiązania a następnie likwidacji Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie były pozaprawne względy polityczne (...)".

Z punktów a, b, c, d wyprowadzono wniosek, że decyzja z 21 kwietnia 1950 r. rażąco naruszyła prawo, bo rozwiązanie Związku nastąpiło z pozaprawnych przyczyn politycznych.

Roman A., występujący jako pełnomocnik 11 członków byłego stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie" (odpis pełnomocnictwa w aktach sprawy), pismem z 28 listopada 1998 r. poinformował Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, że organizacja kościelna posiadająca osobowość prawną „Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki w Krakowie" nie jest i nie może się uważać za następcę prawnego po zlikwidowanym w 1950 r. stowarzyszeniu Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Został on bowiem założony, czyli w to samo znaczącej terminologii kościelnej erygowany, przez Przełożonego Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego dekretem z 8 grudnia 1989 r. jako instytucja kościelna i uzyskał osobowość prawną na mocy przepisów ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Zlikwidowane w 1950 r. stowarzyszenie pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej" w Krakowie było organizacją świecką, działającą na podstawie przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach. Dlatego decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. jest dotknięta wadą uzasadniającą stwierdzenie jej nieważności na podstawie art. 156 § 1 pkt 4 kpa, ponieważ została skierowana do osoby nie będącej stroną w sprawie.

Roman A., pełnomocnik członków byłego Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej, wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z wnioskiem z 1 lutego 1999 r. „o unieważnienie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. skierowanej do nowo powołanej w 1998 r. organizacji kościelnej pn. Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej, nie będącej prawnym spadkobiercą nieruchomości po byłym Stowarzyszeniu ZMPiRęk. w Krakowie”. Roman A. podał (załączając odpowiednie, pisemne dowody), że ponad rok pracował w ZMMPiRzem. jako dyrektor administracyjny i dopiero po tym okresie zorientował się, że ma do czynienia nie z reaktywowanym swoim przedwojennym stowarzyszeniem, a z nową, powstałą po 1989 r. organizacją kościelną. Okazało się bowiem, że organizacją zarządza jednoosobowo prezes mianowany przez O.O. Jezuitów, a członków-seniorów byłego stowarzyszenia zaprasza się tylko na opłatek. Liczne grono członków b. stowarzyszenia ZMPiRęk. oraz młodzież Bursy w ogóle nie powiadomiono o zamiarze, podjętym przez O.O. Jezuitów dopiero w 1998 r., reaktywowania także i przedwojennego stowarzyszenia, a nie tylko działania zamiast niego powołanej w 1989 r. organizacji kościelnej. Uchwalony projekt statutu na zwołanym walnym zgromadzeniu byłego stowarzyszenia świeckiego 16 lutego 1998 r. został przez Sąd Okręgowy I Wydział Cywilny — według informacji Romana A. — uznany za niezgodny z [ustawą z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach](#), a wniosek o ponowną rejestrację przedwojennego Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej nierozpatrzone. Zdaniem Romana A., dopiero unieważnienie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. umożliwi władzom byłego stowarzyszenia wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji władz PRL z 1950 r. dotyczących likwidacji stowarzyszenia.

Ksiądz-Prezes organizacji kościelnej „Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki”, mającej obecnie siedzibę w dawnych budynkach przedwojennego stowarzyszenia przy ulicy Skarbowej 2-4 (31-121 Kraków) w piśmie z 15 stycznia 1999 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził, że przedwojenny Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie miał „podwójną osobowość prawną — według prawa kościelnego (jako kościelna osoba prawna) i według prawa cywilnego (jako stowarzyszenie świeckie)”. Zdaniem Księdza-Prezesa ZMMPiRzem. pw. św. Stanisława Kostki osobowość ZMPiRęk. w Krakowie według prawa kościelnego trwała nieprzerwanie, gdy osoba prawna prawa cywilnego została zdelegalizowana. Natomiast erygowanie Związku w 1989 r. przez Przełożonego Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego z 8 grudnia 1989 r. „miało charakter ewidencyjny”. Stąd, zdaniem Księdza-Prezesa, ZMMPiRzem. nie ma żadnych podstaw do oceniania decyzji wydanej w 1991 r. przez Ministra Spraw Wewnętrznych przez pryzmat orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 marca 1995 r. I SA 2035/93 ONSA 1996/2 poz. 75 i I SA 124/94 z 19 czerwca 1995 r.), bo „dotyczą one stowarzyszeń, które przed delegalizacją miały wyłącznie osobowość prawną według prawa cywilnego”: dlatego brak podstaw prawnych i politycznych do stwierdzenia nieważności decyzji MSW z 29 marca 1991 r.

W kolejnym piśmie Księdza-Prezesa Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15 stycznia 1999 r. powołano się na „notatki z dyżurów w gmachu Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej dowodzące, że byli także członkami Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej”.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z 12 marca 1998 r. na podstawie art. 105 § 1 kpa postanowił umorzyć wszczęte z urzędu postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji z 21 kwietnia 1950 r. w sprawie rozwiązania stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej” w Krakowie oraz decyzji z 27 maja 1952 r. w sprawie zarządzenia likwidacji wskazanego stowarzyszenia i wreszcie decyzji z 31 października 1952 r. w sprawie przekazania nieruchomości i ruchomości znajdujących się w Krakowie przy ulicy Skarbowej 2-4 stanowiących własność likwidowanego stowarzyszenia na rzecz Okręgowej Rady Związków Zawodowych.

Na podstawie art. 113 § 1 kpa Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji postanowieniem z 16 kwietnia 1999 r. z urzędu sprostował oczywiste omyłki w decyzji Ministra z 12 marca 1998 r. przez zastąpienie w dacie decyzji „1998” datą „1999 r.” oraz uzupełnienie sentencji decyzji w wierszu „w sprawie stwierdzenia nieważności” dopisaniem „decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. dot. stwierdzenia nieważności”.

W uzasadnieniu decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 12 marca 1999 r.

o umorzeniu postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. podano, że z wnioskiem z 15 września 1990 r. o stwierdzenie nieważności decyzji z 1950 r. nie występował Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki w Krakowie „lecz Pan Marian D., Sekretarz Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki jako pełnomocnik byłych członków tej organizacji skupionych obecnie w tym Związku”. Marian D. zmarł 11 października 1998 r.

Roman A., pełnomocnik członków byłego Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej, wystąpił z wnioskiem z 25 marca 1999 r. o ponowne rozpatrzenie sprawy do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wskazał, że organizacja kościelna Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki podjęła działania zmierzające do jej przekształcenia w organizację świecką. Jednak złożony przez nią w Sądzie Okręgowym Wydział I Cywilny projekt statutu stowarzyszenia nie zapewnia między innymi prawa do dobrowolnego zrzeszania się, demokratycznego trybu wyboru władz i udziału w działalności stowarzyszenia. Wykluczono też udział rzemiosła i innych instytucji miasta Krakowa w tej organizacji młodzieżowej, co miało miejsce w okresie międzywojennym. W wyniku błędnej, zdaniem Romana A. (działającego w imieniu członków seniorów w wieku 75-85 lat), decyzji MSW z 29 marca 1991 r. nastąpiło przejście znacznej wartości mienia społecznego przez O.O. Jezuitów. Przejęcie od nich na powrót tych nieruchomości i ruchomości przez świeckie władze odradzającego się stowarzyszenia jest praktycznie niemożliwe.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z 20 kwietnia 1999 r. utrzymał w mocy swoją decyzję „ostateczną” z 12 marca 1999 r. o umorzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. W uzasadnieniu decyzji nie mówi się już, że Marian D., były działacz nowo powstałej w 1989 r. organizacji kościelnej ZMMPiRzem., miał występować także jako pełnomocnik byłych członków przedwojennego, świeckiego ZMPiRęk. skupionych obecnie w ZMMPiRzem., że „wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie rozwiązania, likwidacji i przeznaczenia majątku Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie z 15 listopada 1990 r., podpisał między innymi Pan Marian D., którego członkostwa w zlikwidowanej przed laty organizacji nie podważa również Pan Roman A., pełnomocnik czternastu byłych członków tego Związku”.

Roman A., Jerzy W. i Roman Z. zaskarżyli decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 20 kwietnia 1999 r. do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Podniesiono w skardze, że Marian D., b. członek stowarzyszenia ZMPiRęk., złożył podpis na wniosku z 15 listopada 1990 r. organizacji kościelnej ZMMPiRzem. pw. św. Stanisława Kostki. Na innych egzemplarzach wniosku z 15 listopada 1990 r. organizacji kościelnej ZMMPiRzem. pod wezwaniem św. Stanisława Kostki brak podpisu Mariana D., a są tylko podpisy O. O. Jezuitów. Natomiast członkowie seniorzy byłego stowarzyszenia nie zostali poinformowani przez O. O. Jezuitów o erygowaniu, czyli powołaniu nowej organizacji kościelnej o podobnej nazwie jak stowarzyszenie. Majątkiem przejętym po byłym stowarzyszeniu na podstawie decyzji MSW z 29 marca 1991 r. oraz Komisji Majątkowej (orzeczenia z 21 listopada 1991 r. i z 17 lipca 1992 r.) zarządzają i korzyści materialne czerpią O. O. Jezuici. Minister Spraw Wewnętrznych otrzymał pisemną skargę z 16 marca 1991 r., z której powinien był wyciągnąć wniosek o bezzasadnym przypisywaniu organizacji kościelnej ZMMPiR prawa do bycia „spadkobiercą” stowarzyszenia ZMPiRęk.

W odpowiedzi na skargę Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko.

Naczelnny Sąd Administracyjny zważył co następuje:

Roman A., członek rozwiązanego w 1950 r. stowarzyszenia pod nazwą „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie”, wystąpił z wnioskiem z 1 lutego 1999 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o unieważnienie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. i utrzymującej ją w mocy decyzji tegoż Ministra z 29 maja 1991 r. dotyczących wskazanego byłego stowarzyszenia. Formalny wniosek do Ministra o stwierdzenie nieważności jego decyzji z 29 maja 1991 r. poprzedziło noszące ten sam charakter pismo Romana A. z 28 listopada 1998 r., w którym wystąpił on także jako pełnomocnik dalszych 11 członków byłego stowarzyszenia pn. „Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie” (odpis pełnomocnictwa znajduje się w aktach sprawy). W piśmie tym wskazano podstawę uzasadniającą, zdaniem grupy byłych członków,

stwierdzenie nieważności decyzji z 29 marca 1991 r. — art. 156 § 1 pkt 4 kpa (decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. została skierowana do osoby prawnej nie będącej stroną w sprawie, gdyż organizacja kościelna — ZMMPiRzem. pw. św. Stanisława Kostki jest zupełnie inną organizacją niż było świeckie stowarzyszenie ZMPiRęk.).

W tej sytuacji wnioski o stwierdzenie nieważności zostały złożone przez uprawnioną stronę (osoby fizyczne — członków byłego stowarzyszenia w sprawie dotyczącej tego właśnie stowarzyszenia — art. 28 kpa) i podana została przesłanka stwierdzenia nieważności mieszcząca się w katalogu przesłanek zawartych w art. 156 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego. Nie istniała podstawa do umorzenia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. Bezprzedmiotowość bowiem postępowania administracyjnego, o której mówi art. 105 § 1 kpa, oznacza, że nie można wydać decyzji załatwiającej sprawę przez rozstrzygnięcie jej co do istoty, co nie ma absolutnie miejsca w świetle podanych wyżej zdarzeń w rozpatrywanej sprawie. Rozstrzygnięcie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. powinno więc nastąpić w decyzji merytorycznej, nawet jeśliby Minister uznał bezzasadność żądania strony. Tym samym Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, wydając decyzję z 12 marca 1999 r. o umorzeniu wszczętego także na wniosek strony postępowania (wskazaną decyzją utrzymał w mocy swoją decyzję z 20 kwietnia 1999 r. zaskarżoną do Sądu), naruszył art. 105 § 1 kpa w sposób, który mógł mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji (utrzymującej w mocy decyzję z 12 marca 1999 r.) Minister Spraw Wewnętrznych zajął także sprzeczne z prawem stanowisko, że decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. (utrzymana w mocy decyzją tegoż Ministra z 29 maja 1991 r.) skierowana do organizacji kościelnej — Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki (wydana na wniosek z 15 listopada 1990 r. tego Związku) została także skierowana do właściwej strony postępowania, czyli osób fizycznych będących byłymi członkami przedwojennego stowarzyszenia — Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej, ponieważ jeden z egzemplarzy wniosku organizacji kościelnej — Związku Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pw. św. Stanisława Kostki z 15 listopada 1990 r. podpisał także Marian D., który był, przed likwidacją na początku lat 50-tych, członkiem świeckiego stowarzyszenia Związku Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej. Z akt sprawy wynika, że nieżyjący już Marian D. był działaczem utworzonej w 1989 r. organizacji kościelnej „Związek Męskiej Młodzieży Przemysłowej i Rzemieślniczej pod wezwaniem św. Stanisława Kostki” (osobowość prawną, według prawa polskiego, organizacja kościelna Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej uzyskała w 1990 r.) i dlatego zapewne i jego podpis figuruje na jednym z egzemplarzy wniosku z 15 listopada 1990 r. wskazanej organizacji kościelnej. Tymczasem decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. (utrzymana w mocy decyzją tegoż Ministra z 29 maja 1991 r.) nie dotyczyła nowo powołanej organizacji kościelnej lecz rozwiązanego w 1950 r. świeckiego stowarzyszenia pn. Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie. Chodzi więc o dwie odrębne organizacje, nawet jeżeli ich cele działania były i są w szerokim zakresie zbieżne, a część członków dawnego, rozwiązanego stowarzyszenia wstąpiła do nowej organizacji kościelnej. Stroną bowiem w postępowaniu dotyczącym rozwiązanego stowarzyszenia są tylko jego byli członkowie, i to tylko w sytuacji, kiedy *expressis verbis* deklarują, że występują w tym charakterze. Wynika to między innymi z tego, że przynależność do stowarzyszenia była i jest prawem osobistym jego członków. Stowarzyszenia były i są zbiorowościami osób fizycznych, których powiązanie z osobą prawną następuje na podstawie stosunku członkostwa. Stąd podstawą działania stowarzyszenia są członkowie, którzy decydują o jego cechach i formach aktywności (por. przede wszystkim zasady, na których opierało się zarówno rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach, jak i na których opiera się obowiązująca [ustawa z 7 kwietnia 1989 r. — Prawo o stowarzyszeniach](#)).

Według przyjętego w orzecznictwie NSA poglądu decyzja stwierdzająca nieważność wadliwej decyzji, jak każda inna decyzja, jest wydawana w sprawie indywidualnej i musi mieć adresata. Nie tylko nie można stwierdzić w trybie art. 158 § 1 kpa nieważności decyzji in abstracto, ale należy ją skierować do właściwej osoby (osób) będących stroną (stronami) w sprawie, gdyż skierowanie decyzji tylko do osoby nie będącej stroną w sprawie, zgodnie z art. 156 § 1 pkt 4 kpa, powoduje jej nieważność.

Przeprowadzając ponownie postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. i utrzymującej ją w mocy decyzji tegoż

Ministra z 29 maja 1991 r. należy wnikliwie wyjaśnić, także dowodowo (por. w szczególności art. 7, 8, 75 i ust. kpa), wszystkie złożone aspekty sprawy przedstawione w części historycznej uzasadnienia. Strona skarżąca na rozprawie przed NSA w dniu 3 lipca 2000 r. oświadczyła, że w toczącej się przed Sądem Okręgowym w Krakowie sprawie o restytucję stowarzyszenia Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej w Krakowie zaprezentowano akta archiwalne tego Związku. Tymczasem decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z 29 marca 1991 r. (utrzymana w mocy decyzją z 29 maja 1991 r.) opierała się na stwierdzeniu, że z pisma Dyrektora Archiwum Państwowego w Krakowie z 31 grudnia 1990 r. wynika, iż „obecnie nie ma możliwości wglądu do dokumentów archiwalnych, które mogłyby pozwolić na bliższe zapoznanie się z przebiegiem procesu rozwiązania i likwidacji Związku i ewentualne zakwestionowanie twierdzenia skarżących”.

Warto tu jeszcze przypomnieć, że oceny legalności decyzji administracyjnych można dokonywać tylko na gruncie przepisów prawa obowiązujących w dniu ich wydania, zarówno procesowych (rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym w przypadku, między innymi, decyzji z lat 50-ych), jak i materialnych (w przypadku decyzji sprzed wejścia w życie ustawy z 7 kwietnia 1989 r. chodzi o rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. — Prawo o stowarzyszeniach).

Skoro Sąd stwierdził wskazane wyżej naruszenia przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy, to na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy z 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym należało uchylić zaskarżoną decyzję oraz utrzymaną przez nią w mocy decyzję tegoż Ministra z 12 marca 1998 r. O kosztach postępowania w sprawie orzeczono na podstawie art. 55 ust. 1 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym.

[OSP 2001/12 poz. 175; ONSA 2001/4 poz. 168; Glosa 2002/3 str. 47; Glosa 2002/4 str. 45; OSP 2002/7-8 poz. 98; Glosa 2002/11 str. 46]

(Publikacja: 15-08-2003 Ostatnia zmiana: 30-07-2005)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2613) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2613>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów

serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl